

نوآوریهای منطقی فارابی و نقش او در اشاعه

و تحول منطق ارسطویی در جهان اسلام

اکبر فایدئی*، مربی گروه فلسفه و حکمت اسلامی دانشگاه شهید مدنی آذربایجان
سید احمد حسینی، استادیار گروه فلسفه و حکمت اسلامی دانشگاه شهید مدنی آذربایجان

چکیده

اندیشه، با خلقت بشر توأم است اما ارسطو نخستین کسی است که منطق نظری را جمع آوری و با تعیین ابواب و فصول تدوین نموده است. او بر اساس مبانی معرفت‌شناختی خود، منطق حملی را مطرح نمود؛ بحث استدلال حملی و قیاس حملی از مهمترین آرای وی بشمار میرود!

پس از ارسطو مکتب منطقی دیگری با عنوان منطق رواقی - مگاری توسط مگاریون تأسیس شد که برخلاف منطق ارسطویی به منطق شرطی میپرداخت؛ بنابراین، میراث منطقی یونان باستان عبارت از دو مکتب ارسطویی و مکتب رواقی - مگاری است.^۱ ابونصر فارابی، معروف به معلم ثانی که با میراث منطقی یونان آشنایی کامل داشت، پس از فرفورئوس صوری نخستین شارح یا گزارش‌نگار نوشته‌های ارسطو است که با شرحی تفصیلی بر ارغنون ارسطو، مجرای انتقال منطق صوری ارسطویی به مسلمانان است و تمامی منطقدانهای پس از وی از جمله

ابونصر فارابی با ایضاح مفاهیم غامض منطق ارسطویی در شرح و تفسیر استادانه خود بر تمام ابواب کتاب ارغنون ارسطو، و همچنین با نوآوریهای بیبدیل خود در علم منطق بویژه تقسیم معارف به دو دسته «تصور و تصدیق»، سبب اشاعه و گسترش میراث منطقی یونان و سپس تحول آن در جهان اسلام شد. نوشتار حاضر به ذکر و بررسی برخی از افکار منطقی فارابی میپردازد؛ از جمله، تقسیم معارف به تصور و تصدیق، نظر فارابی درباره کلی و جزئی و منشأ معرفت انسان، تقسیم مفاهیم کلی به معقول اول و معقول ثانی، تلفیق نظریه حملپذیری ارسطو با کلیات خمس فرفورئوس، ذاتگرایی در تعریف، مغایرت سلب جهت با سالبه موجهه، نظریه خاص فارابی در امکان استقبالی، استقرا و تمثیل، و نوآوری وی در باب مغالطه و بسط و تبیین مواضع مغالطه.

کلیدواژگان

تصور تصدیق معقول ثانی
نوآوریهای فارابی منطق ارسطویی

مقدمه

تاریخ پیدایش منطق، یعنی تلاش برای تصحیح

(نویسنده مسئول) *Email:Faydei@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۹۳/۱۱/۶ تاریخ تأیید: ۹۴/۲/۲۰

۱. لوکری، بیان الحق بضمان الصدق، المنطق، ص ۳۲ - ۳۳.

۲. ماکوولسکی، تاریخ منطق، ص ۱۴۳، ۲۰۹ و ۲۳۴.